

**THEORY AND METHODS OF TEACHING.
ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ**

УДК 811.111'42.

<https://doi.org/10.31548/philolog2022.01.100>

**ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНА АНГЛОМОВНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
АВІАЦІЙНОЇ ГАЛУЗІ З УПРОВАДЖЕННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ
ТЕХНОЛОГІЙ**
**PROFESSIONALLY-ORIENTED ENGLISH TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS'
AVIATION INDUSTRY WITH INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES**

I. В. ДЕМЧЕНКО, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри іноземних мов
I. V. DEMCHENKO, Candidate of Pedagogical Sciences,
Senior Teacher of the Department of Foreign Languages
E-mail: ingademchenko1976@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-6155-9065>

*Льотна академія Національного авіаційного університету, м. Кропивницький, Україна
Flight Academy of National Aviation University, Kropyvnytskyi, Ukraine*

Анотація. У статті зазначено, що інформаційно-комунікаційні технології забезпечують поширення інформаційних потоків у суспільстві та утворюють глобальний інформаційний простір. Невід'ємною й важливою частиною цих процесів є комп'ютеризація освіти, так як в Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії та практиці освітнього процесу, пов'язаними із внесенням коректив у зміст технологій навчання, які повинні бути адекватними сучасним технічним можливостям та сприяти гармонійному входженню студента в інформаційне суспільство. Рівень комп'ютеризації разом з кадровим та методичним забезпеченням освітнього процесу є вирішальним показником оцінювання дієздатності закладу вищої освіти. Виявлено, що ефективність застосування нових інформаційних технологій на заняттях обумовлена наступними факторами: різноманітність форм представлення інформації; високий ступінь наочності; можливість моделювання за допомогою комп'ютера різноманітних об'єктів та процесів; звільнення від рутинної роботи, що відвертає увагу від засвоєння основного змісту; можливість організації колективної та індивідуальної дослідницької роботи; можливість диференціювати роботу студентів у залежності від рівня підготовки, пізнавальних інтересів та ін.. Використовуючи сучасні інформаційні технології: можливість організувати комп'ютерний оперативний контроль та допомогу з боку викладача; можливості комп'ютера дозволяють студенту активно приймати участь у процесі пізнання. За своєю сутністю інформаційно-комунікаційні технології – це поєднання інформаційних технологій з комунікаційними для вирішення різноманітних завдань в рамках формування сучасного інформаційного суспільства. Таким чином поняття «інформаційно-комунікаційні технології», інтегрує семантику терміну «комунікація» і передбачає процес спілкування, обміну думками, знаннями, почуттями, моделями поведінки, а також спільну діяльність учасників комунікації, під час якої виробляється спільний погляд на речі, події та оточуюче середовище.

Ключові слова: англomовна підготовка, інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійні засоби, освітній процес, фахівець авіаційної галузі.

Актуальність дослідження (Introduction). З упровадженням комп'ютерних мереж та онлайн-засобів, українські ЗВО отримали можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити студента. З огляду на сучасні реалії, викладач повинен застосовувати нові

методи подачі інформації в освітньому процесі.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) зумовлене низкою чинників: суттєве прискорення передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду; підвищення якості навчання та освіти, яке дає змогу студенту

© I. V. Демченко

успішніше й швидше адаптуватися до освітнього середовища та соціальних змін; активне застосування технологій є важливим показником створення нової системи вищої освіти, яка відповідає вимогам інформаційного суспільства та процесу модернізації освітньої системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Analysis of recent researches and publications). Використання ІКТ у освітньому процесі ґрунтується на таких документах, як: Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні» [1], Закон України «Про Національну програму інформатизації» [2]. Проблема впровадження ІКТ для вдосконалення професійної підготовки неодноразово привертала увагу вчених. У наукових роботах І. Воронцової [3] висвітлено досвід застосування е-підручників та електронних засобів навчального призначення. А. Балендр [4] дослідив зарубіжний досвід створення електронних навчальних комплексів для мобільного навчання прикордонників на основі вебплатформи прикордонних відомств країн Європейського Союзу. С. Діордица [5] обґрунтував теоретичні основи використання інноваційних ІКТ як засобу досягнення високої якості освіти з урахуванням положень Болонського процесу в умовах інформаційного суспільства. О. Спірін, Л. Лупаренко, О. Новицький [6] визначили сучасні напрями впровадження електронних освітніх ресурсів. Ж. Жанг та Л. Жанг [7] запропонували застосовувати підходи до організації особистісної траєкторії навчання під час розроблення компонентів електронних підручників. О. Москаленко та О. Діденко [8] вважають, одним із шляхів підвищення рівня професійної підготовки є впровадження ІКТ у освітній процес. Комп'ютерні технології й технічні засоби мовної підготовки можуть імітувати умови польоту, в яких може опинитися пілот у професійній діяльності. За таких умов важливого значення набуває професійно-орієнтована іншомовна підготовка майбутніх фахівців авіаційної галузі для подальшої роботи в інформаційному авіаційному середовищі.

Мета дослідження (Purpose). Користування всесвітньою мережею Інтернет стає усе більш необхідною умовою

одержання та передачі інформації. Професійна комунікація у сучасному її розумінні передбачає формування здібностей до міжкультурної взаємодії. Вивчення англійської мови – оволодіння авіафахівцями професійною комунікацією за допомогою використання інформаційно-комунікативних технологій, оскільки особливістю їх майбутньої професійної діяльності є постійні закордонні поїздки, контакти з іноземцями тощо.

Результати дослідження та їх обговорення (Results of the research and their discussion). Застосування інформаційних технологій в освіті покликане служити підвищенню якості, ефективності та доступності навчання для всіх. Можливості взаємодії через Інтернет мають додатковий потенціал для викладання та навчання, поєднуючи цифрові технології та інформаційні ресурси у глобальне інформаційно-освітнє середовище. Інтернет і такі послуги як Google і електронна пошта, разом з численними продуктами, такими як Wikipedia, Skype, Facebook і Twitter, трансформують майбутнє життя, навчання, працю, дозволяючи впроваджувати інноваційні способи навчання [9].

Слід розуміти, що основною метою інформаційних технологій є оптимізація наших часових витрат на здійснення саме професійної діяльності, а також якісний і оптимальний та оперативний відбір потрібної для цього інформації. Щодо впровадження інформаційних технологій в освіту, прийнято виокремлювати наступні основні напрями: використання комп'ютерної техніки як засобу навчання, удосконалення процесу викладання, що підвищує його якість і ефективність; використання комп'ютерних технологій як інструментів навчання, пізнання себе і дійсності; розгляд комп'ютера і інших сучасних засобів інформаційних технологій в якості об'єктів вивчення; використання нових інформаційних технологій як засобу творчого розвитку як суб'єкта так і об'єкта навчання; використання комп'ютерної техніки як засобу автоматизації процесу контролю, корекції, тестування; організація комунікацій на основі використання засобів інформаційних технологій з метою передачі і набуття педагогічного досвіду, методичної і навчальної літератури; вико-

ристання нових інформаційних технологій для організації інтелектуального дозвілля тощо [10].

Комплексне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес студентів льотного закладу впроваджується за допомогою сучасних ІКТ навчання, які запропоновані та спрямовані на досягнення результату: мультимедійні презентації, підготовка веб-портфоліо, електронний дискурс («e-discourse» – конференц-зв'язок, чати, блоги, дискусійні форуми), накопичення аудіовізуальних матеріалів, перегляд відеоматеріалів з професійних тем. Названі технології здебільшого потребують коментування. Доцільно виокремити позитивні аспекти використання ІКТ: мотивація до навчання; сприяння розвитку самостійності студента, оперування інформацією з професійного та особистого життя; можливість надання сучасного та актуального матеріалу для виконання професійних завдань в авіаційному середовищі.

Викладання іноземної мови, а саме дисципліни «Авіаційна (англійська) мова» професійної спрямованості, – це вузько спеціалізований та професійно-спрямований напрям викладання іноземної мови. Доцільним стало впровадження технологічних новинок у викладанні дисципліни «Авіаційна (англійська) мова» та розробці матеріалу безпосередньо спрямованого на предмет вивчення (професійне авіаційне середовище), відкидаючи все зайве та непотрібне. Впровадження ІКТ технологій при навчанні іноземної мови сприяє комунікативно-орієнтованій спрямованості освітнього процесу, що значно поліпшує якість подання матеріалу та ефективність його засвоєння, збагачує зміст професійної підготовки, підвищує мотивацію до вивчення англійської мови студентами та приводить до більш тісної співпраці між викладачем і студентами.

Комплексне впровадження низки мультимедійних засобів уможливорює інтерактивну взаємодію студента з інформацією. Дібраний матеріал є найбільш спрямованим та доцільним, оскільки викладач готує та добирає матеріал відповідно до вимог професійної спрямованості спеціалізації. Основною перевагою використання мультимедійних засобів є наочність інформації, доступність для сприйняття,

легкість та швидкість засвоєння.

Засоби мультимедіа уможливають представлення інформації не тільки в текстовому вигляді, а й у супроводі аудіоданих або відеофільмів. Перевага надається коротким за тривалістю відеоматеріалів: від 30 секунд до 10 хвилин, при цьому зауважимо, що 4–5 хвилин демонстрації відео можуть забезпечити напружену роботу групи протягом цілої години. Це зумовлено такою специфічною особливістю відеоматеріалів, як щільність і насиченість інформації. Тому доцільніше використовувати короткий уривок для інтенсивного вивчення, ніж більш тривалий відео епізод – для екстенсивного.

Перегляд відеосюжету проводимо в три етапи:

1) підготовка до перегляду відеосюжету (на цьому етапі можливі наступні завдання: здогадатися за назвою, про що може бути сюжет, яку нову інформацію можете отримати, прочитати наступні питання та знайти на них відповіді);

2) перегляд та виконання завдань (можливість повністю переглянути відеосюжет з метою отримання загального уявлення, отримання відповідей на основні запитання; повторний перегляд відеосюжету з зупинками, під час пауз може бути запропоновано виконання завдань: зробити помітки (з метою отримання фактичної інформації або вивчення нової лексики), повторити за диктором, погодитись або заперечити, коментувати події, заповнити пропуски, перевірити відповіді);

3) виконання завдань після перегляду (третій етап має на меті спрямування інтересів та роботи студентів на подальший розвиток цієї теми, для цього запропоновано виконання таких завдань: написання переказу за змістом сюжету, висловлювання власної думки, складання діалогів, пошук додаткової інформації з теми тощо).

Під час перегляду сюжету «Today in History in September 11th» студентам III курсів запропоновано розглянути комплекс інтерактивних завдань, розроблених для аналізу аварійної події на занятті «Авіаційна (англійська) мова». Тривалість відеосюжету – 2 хв. 36 с. Теракт 11 вересня 2001 року в США було здійснено терористами-смертниками, які

викрали чотири пасажирські літаки: два лайнери «врізалися» у вежі Всесвітнього торговельного центру у Нью-Йорку, третій – у будівлю Міністерства оборони США, четвертий упав за три кілометри від міста Шанксвілл, штат Пенсильванія. Екіпаж та пасажери останнього літака намагалися знешкодити терористів та повернути керування літаком, однак терористи направили його у землю. Унаслідок найбільшої в історії США серії терактів 11 вересня 2001 року загинуло 2996 людей та понад 6000 – отримали поранення. Організатором атаки визнано терористичне угруповання «Аль-Каїда», яке очолював Усама бен Ладен. Студентам запропоновано комплекс завдань і запитань: What is hijacking? What are the most common hijackers' demands? What happened on the 11th of September, 2001? What kind of weapon can hijackers use? What actions do pilots undertake in case of aircraft seizure? What can be expected in case of bomb warning? які спрямовують увагу на осмислення змісту мовлення, що дозволяє визначити та контролювати рівень детального розуміння отриманої інформації.

Зазначимо, що ключовою перевагою відеоматеріалів є те, що студенти мають візуальний контекст тієї інформації, що подається у відео. Таким чином, фактори, які впливають на вміння сприймати та розуміти на слух, використовуються на заняттях із авіаційної (англійської) мови, а саме: візуальне сприйняття спікера та усвідомлення особливостей професійного середовища. Акцентуємо увагу на тому, що, створюючи професійно орієнтовані відеоматеріали для використання на заняттях із авіаційної (англійської) мови, необхідно враховувати специфіку професійного середовища та сутність авіаційної професії. Поєднання візуального зображення, тексту та звукового супроводу дає можливість для комплексного розвитку навичок мовної діяльності студентів під час вивчення англійської мови. Ефективність навчання збільшується у разі застосування наочних ілюстрацій, а мультимедійні засоби об'єднують відео-, аудіоматеріали, ілюстрації тощо на одному носії.

Використання відеоматеріалів на заняттях з «Авіаційної (англійської) мови» допомагає майбутнім фахівцям авіаційної

галузі вирішувати наступні завдання: підвищення мотивації до професійної комунікації, реалізація конкретних навчальних завдань, мовленнєва практика, закріплення лексичного матеріалу; активізація студентів, створення позитивного емоційного фону в процесі вивчення мови, застосування набутих навичок у реальному спілкуванні в процесі створення рольових ситуацій та заохочення студентів до самостійної роботи. Крім того заплановано письмовий контроль та аналіз рівня розуміння переглянутого відео-сюжету. Для цього розроблено спеціальні бланки із загальними завданнями, які можуть бути використані: вставити пропущене слово або термін у речення; дати визначення поняття, терміну; дібрати синоніми до слів; поєднати слова з їхніми означеннями; запропонувати антоніми; дати письмову відповідь на запитання професійного характеру; прокоментувати висновки до відеосюжету, обґрунтувати свою думку; написати стисле резюме до відеосюжету.

Запропоновані види завдань сприяють розвитку та вдосконаленню професійних знань із фахових дисциплін та навичок англійської мови студентів. Письмові завдання активізують писемне мовлення, уміння висловлювати власні думки в письмовій формі, сприяє запам'ятовуванню спеціальних вступних конструкцій: «I think...», «To my opinion...», «On the contrary...». Проте листування з іноземними колегами та студентами є недостатньо продуктивним, оскільки там відсутня глибина змісту спілкування, швидко втрачається зацікавленість, через деякий час студенти не мають спільних тем, не знають, про що писати. Із появою можливості онлайн спілкування, листування перейшло в пасивну діяльність: студенти можуть не тільки обмінюватися фразами, а й чути та бачити один одного, відпрацьовувати вимову, навички говоріння, лексичну вправність. Перевага ресурсу – простота та доступність, можливість налагодити міжкультурні зв'язки, подолати психологічні та мовні бар'єри. Потужний потенціал мають групові дискусійні форуми, які допомагають обговорити конкретну проблему та питання, що стосуються авіації. Студентів варто заохочувати до участі в авіаційному

форумі, де дискутують із приводу екстремальних умов польоту, нестандартних зльотів та посадок, руління в незнайомому аеропорті.

Найбільш поширене функціональне призначення інтернет-ресурсів – пошук додаткової інформації. Найактуальнішим є «E-discourse» («електронний дискурс»), який об'єднує низку ІКТ: конференц-зв'язок, дискусійні форуми, «Zoom» та «Skype» спілкування, чати та блоги. Якщо брати до уваги критерій кількості учасників, які можуть брати участь у заході, то найприйнятнішими виявились такі сервіси, як Zoom і Skype, оскільки групи є досить чисельними. Для порівняльного аналізу сервісів було вирішено працювати із Zoom, оскільки ця платформа надає такі можливості: запланувати заздалегідь будь-яке заняття, а також зробити повторюване (те саме) посилання входу для постійного заняття, яке проводиться у певний час; призначити співорганізатора, який буде наділений такими ж можливостями, як і організатор; ділити курсантів/студентів на пари й групи, давати їм окремі завдання і «розміщувати» автоматично або вручну в окремі кімнати, де вони зможуть спілкуватися тільки поміж собою. Кількість кімнат визначає викладач, який може «ходити» по кімнатах і перевіряти виконання завдань. Водночас педагог може переміщати учасників з кімнати в кімнату; змінювати віртуальний фон відповідно до теми заняття з метою створення необхідної атмосфери. [11] Вважаємо, що недоліком платформи Zoom є обмеження на безкоштовне спілкування (40 хв.), але після завершення часу немає необхідності створювати нову конференцію, достатньо заново зайти в ту саму конференцію й продовжити спілкування.

Особливої актуальності набуває навчання англійського авіаційного радіотелефонного дискурсу, витлумаченого як «мовлення авіаційних спеціалістів, мета якого полягає у вербальному обміні засобами англійської мови професійною інформацією під час польоту за допомогою радіотелефонного зв'язку» [12, с. 63]. Реалізація аудіювання відбувається через: прослуховування аудіозаписів радіообміну між пілотом і диспетчером у стандартних та нестандартних ситуаціях; детальне обговорення значущих відрізків інформації

з подальшим відтворенням в парі (пілот-диспетчер); прослуховування аудіозаписів проблемних ситуацій професійного характеру з метою подальшого створення аналогічних ситуацій для формування вмінь орієнтуватися в нестандартних ситуаціях. У межах дослідження акцентуємо увагу на надзвичайно важливій ролі авіаційної (англійської) мови у контексті безпеки польотів. Наголосимо, що фразеологія радіообміну – провідний складник із погляду формування лексичного запасу авіаційної (англійської) мови для досягнення IV мовленнєвого рівня підготовки ICAO (Міжнародна організація цивільної організації). Вивчення текстів та аудитивних матеріалів, які містяться в документах ICAO, закріплюють й поглиблюють набуті знання та за умови сумлінного опрацювання програмного матеріалу, гарантує досягнення кінцевої мети – уміння вільного спілкування в межах професійної діяльності як в умовах звичайного польоту, так і в разі виникнення аварійної ситуації. У практичній діяльності навчання термінології радіообміну потребує відпрацювання навичок ведення переговорів до автоматизму, що є однією з вимог ICAO. Набір фраз стосується різних штатних та нештатних ситуацій професійного характеру. Постійне відпрацювання фразеології радіообміну сприяє набуттю навичок, що в подальшому не розфокусує увагу пілота та диспетчера під час ухвалення рішень, концентрує увагу тільки на правильності операції в конкретній ситуації, а не на тому, як сказати це англійською мовою. У сучасних умовах гострою залишається проблема пошуку оптимальних шляхів підготовки авіафахівців до ведення англійського радіообміну, адже їх робота є складною і відповідальною. Вона вимагає відповідної освіти, професійної майстерності, пов'язана з високим рівнем володіння англійською мовою та набуттям студентами мовленнєвих навичок й вмінь спілкування англійською мовою в різноманітних ситуаціях професійної діяльності.

Порівняно з традиційними засобами навчання навчальна мультимедійна презентація сприяє ефективному подоланню комунікативних бар'єрів, які виникають під час спілкування. Програма Microsoft PowerPoint має широке коло можливостей. Під час розробки презентації мають бути

враховані такі вимоги: навчальні цілі презентації чітко узгоджувалися з державними освітніми стандартами та програмами; доцільність та доступність поданої інформації; пізнавальна активність; використання зображень, які сприймаються (кольорова гама, чіткість зображення); емоційна насиченість; стилістична виразність тексту; наявність звукових ефектів, анімація, відео [13].

Наприклад, слайди у поєднанні з інтерактивними елементами забезпечують якісно новий рівень подання інформації, звуковий супровід та можливість розробки в PowerPoint сюжетів гри справляє великий вплив на емоційне сприйняття студентів і сприяє більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу [14]. Упровадження таких презентацій уможливує збагачення наочності, що покращує комплексне сприйняття та підвищує ефективність запам'ятовування матеріалу. Широке використання ілюстративного матеріалу в презентаціях дозволяє доступно та легко представити нову лексику, не вдаючись до перекладу українською мовою. Викладачу необхідно ретельно обирати оптимальні шляхи уведення нових лексичних одиниць. Приклади рольових ігор по темі «Метеорологія» (Інтерактивне завдання):

1. Курсант 1 – капітан ПС, доповідає про удар блискавки і про проблему з електрообладнанням, йому потрібна негайна допомога. Курсант 2 – авіадиспетчер, який повинен дати рекомендації.

2. Курсант 1 – пілот, який вилітає з Риму, запитує погоду. Курсант 2 – авіадиспетчер, повинен доповісти метеорологічну ситуацію.

3. Курсант 1 – пасажир, який зазнав тілесних ушкоджень внаслідок попадання літака в зону сильної турбулентності. Курсант 2 – бортпровідник, повинен надати медичну допомогу та доповісти командирі ПС. Курсант 3 – командир ПС повинен зв'язатися з Medlink, для отримання необхідних рекомендацій про медичну допомогу. Курсант 4 – працівник служби Medlink, який надає необхідні рекомендації, в разі необхідності.

4. Курсант 1 – пілот літака Boeing-747, на маршруті несприятливі погодні умови, приймає рішення облетіти зону грозової діяльності. Курсант 2 – диспетчер, повинен

дати рекомендації пілоту літака Boeing-747.

Акцентуємо увагу на важливості впровадження ІКТ для аналізу фахових текстів, оволодіння фаховою термінологією під час аудіювання текстів за фахом, для засвоєння професійного лексичного матеріалу.

В електронних презентаціях важливу роль відводимо формуванню базових умінь і навичок у розумінні сприйнятого на слух іншомовного фрагмента мовлення, адже аудіювання є важливим аспектом професійної комунікації майбутніх фахівців авіаційної галузі. Цей вид діяльності уможливує опанування фонемного складу та інтонації. Під час аудіювання відбувається активне засвоєння лексичного складу та граматичної структури англійської мови. За умов упровадження презентацій перед прослуховуванням студенти мають можливість висловити свої припущення про зміст, наприклад, за його заголовком або за деякими деталями малюнка до тексту.

Після опрацювання навчальних тем в авіаційному контексті студентам пропонується у межах самостійної роботи підготувати презентації з відповідної, професійної проблематики. Тему презентації, як правило, студенти мають обирають самостійно, але викладач може обмежити вибір шляхом добору відповідної тематики. Зазначимо певні вимоги до презентації:

– джерело інформації повинно бути автентичним, неперекладним (інтернет-ресурс, журнал, газета тощо); студентові в жодному разі не варто самостійно перекладати матеріал англійською мовою;

– інформація повинна бути адаптована студентом до усної презентації з демонстрацією слайдів у PowerPoint;

– перед презентацією студент повинен ознайомити присутніх із ключовими словами, а також зі складними поняттями у форматі «термін – визначення»;

– під час презентації студент не може читати текст – він повинен розповідати. Створюючи свою презентацію, студенти поєднують всі види мовленнєвої діяльності: читання, письмо, говоріння та аудіювання. Тексти зі слайдів також можна використовувати для читання, що сприяє формуванню лексичних, граматичних та фонетичних навичок. Для того щоб підібрати необхідний матеріал для своєї

презентації, вони мають переглянути різну наукову, професійно орієнтовану, галузеву літературу, попрацювати з довідниками та словниками.

Тестування з застосуванням ІКТ є перспективним напрямом розвитку в освіті, адже технології постійно розвиваються та вдосконалюються. Технології розвиваються для зменшення використання людських ресурсів та забезпечення ефективного, надійного проведення тестування. Тестування через всебітню мережу є досить зручним у користуванні, адже студент має можливість проходити оцінювання, не відриваючись від робочого місця або навчання. Така система є досить зручною. Упроваджуючи онлайн тестування можливо відкривати та закривати завдання для того, щоб ніхто не мав до них доступу. Доступ можна відкрити після реєстрації або після введення певного коду. За допомогою тесту можна швидко та ефективно перевірити наявність знань, адже це займає менше часу та дає більш точні показники. В процесі онлайн тестування для контролю знань студентів можна виділити наступні переваги: Інтернет є ефективним засобом розповсюдження інформації та потужним засобом збирання інформації; тести складаються шляхом довільного вибору тестів із банку завдань; бази тестових завдань на сервері, то ж це зменшує можливість втручання в тестування сторонніх людей; по закінченню тесту студент має можливість бачити свої результати. Серед проблем Інтернет-тестування можемо виокремити: потреба в наявності необхідного обладнання; наявний рівень ідентифікації не виключає ситуації, коли студент передає свої дані іншій особі, неналежна форма контролю; доступ до різних джерел інформації під час проходження тесту.

Тест слугує зручним та об'єктивним засобом контролю знань з іноземної мови, оскільки є системою завдань, виконання яких дозволяє охарактеризувати рівень володіння мовою за допомогою спеціальної шкали результатів [15]. Для реалізації контролю знань студентів з дисциплін «Загальна (англійська) мова» та «Авіаційна (англійська) мова» запроваджено тестову та усну перевірку. Контроль знань з дисципліни «Авіаційна

(англійська) мова» регламентується 6-ма критеріями шкали ІСАО щодо оцінювання мовленнєвих умінь, розробленим тестом з дисципліни «Авіаційна (англійська) мова», який складається із певних завдань. Кожне завдання відображає об'єктивний рівень знань студентів майбутніх фахівців авіаційної галузі. Під час тестування можливо використовувати як бланкові, так і електронні варіанти. Електронні варіанти є особливо привабливими, тому що дозволяють отримати результати практично одразу після завершення тесту. Такі комп'ютерні тестові програми, як Assistant, easyQuizzy, MyTestX, Майстер-Тест та онлайн-тести, можуть бути успішно впроваджені під час вивчення курсу «Загальна (англійська) мова» та «Авіаційна (англійська) мова». Згідно з оцінювання ІСАО кількість балів за правильні відповіді дорівнює 100%, які відповідають правильним відповідям на 100 завдань розробленого тесту. Наприклад, 83 правильних відповіді тесту оцінюються у 83 % та відповідною оцінкою «4».

Важко переоцінити важливість самостійної роботи, самоосвітньої діяльності майбутніх фахівців авіаційної галузі, яку можна здійснювати за допомогою ІКТ. Самостійна робота передбачає додаткове самостійне опрацювання вивченого матеріалу, підготовку повідомлень та рефератів, що пов'язані з професійною тематикою тощо без участі викладача, а саме: вможливорює швидкий перегляд, вибіркоче читання, вивчення нової лексики, пошук відповідей на запитання, розв'язання завдань, реферування розділів теми, переказ, заучування частин тексту, виконання контрольних тестів. До факторів, які сприяють ефективності самостійної роботи, належать: розуміння прочитаного, виокремлення головної ідеї тексту, узагальнення прочитаного матеріалу, складання плану до тексту. Але із власного досвіду можна зазначити певні недоліки: заучування студентами тексту без розуміння змісту, виконання вправ за зразком, не усвідомлюючи сутності змісту матеріалу. Робота з підручником вимагає великого обсягу часу. Альтернативою традиційним підручникам можуть стати тексти засобів масової інформації, а також ресурси соціальних мереж. Опрацьовуючи оригінальні тексти з іншомовних джерел

під час занять, студенти поповнюють лексико-граматичний запас, розвивають мовленнєві навички: навчаються аналізувати, інтерпретувати заголовки, швидко та чітко передавати зміст, висловлювати власну думку. Приклад до теми «Air Rage» («Агресивна поведінка на борту літака»): студентам запропоновано знайти в іншомовних виданнях ситуації, які описують загрозу безпеці польоту, життю, здоров'ю, особистій гідності пасажирів та членів екіпажу, обговорити правила поведінки на борту, наслідки агресивної поведінки, навести конкретні приклади, вказати дії командира літака в разі порушень, а також пояснити, як мають реагувати бортпроводники, пасажири в таких випадках. Іншомовні джерела повинні мати професійний характер, відповідати авіаційній тематиці з професійною лексикою, термінами, аббревіатурами, авіаційним сленгом. Репрезентуючи повідомлення з іншомовної преси загальної та професійної авіаційної тематики й впроваджуючи цю інформацію в професійно орієнтовані дисципліни, ми не тільки формуємо іншомовну компетентність авіафахівців, а й готуємо студентів до осмисленого розуміння медіапростору, міжнародного культурологічного сприйняття, відповідальності як творця та поширювача інформації в суспільстві.

Наголошуючи на ролі сучасних ІКТ навчання, зокрема професійно орієнтованих дисциплін, звернули увагу на використанні інтернет-ресурсів, що належить до актуальних, проблемних питань. У межах аналізу інтернет-ресурсів виокремили такі позитивні аспекти їх використання: мотивація навчання; сприяння розвитку самостійності студента, оперування інформацією з професійного та особистого життя; надання сучасного й актуального матеріалу для виконання професійних завдань. Інтернет-ресурси – це величезна довідково-інформаційна система, яка оптимізує вивчення іноземної мови, проблема полягає в тому, як правильно застосовувати такі ресурси. Великий обсяг інформації з Інтернету створює труднощі в пошуку потрібних повідомлень, викладачеві й студентам важко зорієнтуватися в інформаційному потоці корисного та некорисного матеріалу. Для вивчення циклу професійно орієнтованих дисциплін

(«Авіаційна (англійська) мова»); «Аеродинаміка»; «Авіоніка / Експлуатація повітряних суден»; «Безпека авіації (Управління безпекою польотів)»; «Метеорологія»; «Можливості та обмеження людини в льотній діяльності»; «Навігація / Повітряна навігація (радіонавігація)») з елементами навчання англійською мовою апелюють як до інформаційних сайтів, так і до вузько-спеціалізованих освітніх ресурсів. Крім того, організують вільне спілкування в Інтернеті, комунікацію в режимі онлайн, різних чатів, електронної пошти. Найбільш широко використовують листування між окремими студентами та групами студентів, навчальними освітніми закладами різних країн. У цьому вимірі можливості інтернет-ресурсів – безмежні, особливо для вдосконалення авіаційної (англійської) мови. На нашу думку, сьогодні жодну методику навчання не реалізують без використання Інтернету.

Безперечно, упровадження ІКТ на заняттях англійської мови у льотному закладі вищої освіти не може повністю замінити викладача, проте здатне вдосконалити та урізноманітнити освітній процес, підвищити ефективність навчання. Можна висловити припущення, що поєднання різних форматів роботи з текстами сприяє збільшенню обсягу запам'ятовування інформації до 50%. Викладання англійською мовою на основі відео- та аудіозасобів повинно відповідати вимогам часу, спиратися на інноваційні досягнення в авіації, прогресивні здобутки науки й техніки. Упровадження ІКТ на заняттях потребує обладнання спеціальних комп'ютерних класів; придбання відеопроєкторів, інтерактивних дошок; проведення комп'ютерних курсів для викладачів. Крім того, засвоєння матеріалу ускладнено потребою не тільки сприймати професійний матеріал, а й розуміти його англійською мовою. Диспетчерам було запропоновано проаналізувати ситуації, пов'язані з відмовою обладнання на робочому місці; пілотам – ситуації, спрямовані на розбір польотів, розслідування авіаційних пригод, аналіз нестандартних ситуацій на землі й у повітрі; авіафахівцям із технічного обслуговування – матеріали, що містили інформацію, яка стосується помилок технічного персоналу, конструкції двигунів, специфікації та якості запчастин. Фахівці з аварій-

ного обслуговування були зацікавлені в пошуково-рятувальних операціях, проведених після аварії або після нестандартної ситуації з літаком.

Варто наголосити на тому, що особливого значення у процесі вивчення дисципліни «Авіаційна (англійська) мова» набувають ІКТ слухової та зорово-слухової наочності, до яких належать такі: аудіо-записи з фрагментами ведення радіообміну англійською мовою, аудіозаписи аварійних ситуацій у польоті, навчальні відеофільми з сюжетами авіакатастроф та аварій з їх детальним аналізом; використання Інтернет-ресурсів для прослуховування радіообміну між диспетчером і пілотом у прямому ефірі; участь у міжнародних авіаційних форумах щодо обговорення різних авіаційних

ситуацій; застосування комплексного тренажера літака, де в умовах, що наближені до реальних, відпрацьовують навички й уміння, сформовані в процесі вивчення авіаційної (англійської) мови.

Висновки (Conclusions). Комплексне впровадження засобів ІКТ у процес вивчення англійської мови не лише сприяє покращенню емоційного сприйняття, а й впливає на мотивацію студентів до професійної комунікації, підвищення інформативності навчального матеріалу, його наочності та доступності, а також на підвищення рівня диференціації та індивідуалізації навчання, сприяє глибокому засвоєнню студентами матеріалу, звільняє викладача від трудомісткої роботи з поточної та підсумкової перевірки знань студентів.

Список використаних джерел

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. URL: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>]

2. Про Національну програму інформатизації: закон України [Електронний ресурс]: URL: [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98>]

3. Воротникова І. П. Досвід використання е-підручників і електронних засобів навчального призначення в умовах цифровізації загальної середньої освіти України. *Інформаційні технології в освіті*. 2019. Т. 71. № 3. С. 23–39.

4. Balendr A., Komarnytska O., Bloschynskyi I., Didenko O. Information and Communication Technologies in Foreign Languages Training of the Border Guards in the European Union Countries. *Information technologies and learning tools*. 2018. Т. 67. № 5. pp. 56–71. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2305/1400/>.

5. Диордица С. Г., Торопцов В. С., Ивашко Л. М., Инновационные информационно-коммуникационные технологии обеспечения качества высшего экономического образования. Монография. Одесса, 2012. 231 с.

6. Спірін О. М, Лупаренко Л. А., Новицький О. В. Процедура впровадження електронного наукового журналу з використанням програмної платформи Open Journal Systems. *Інформаційні технології в*

освіті. 2017. Т. 32. №3. С. 40–60.

7. Zhang J., Zhang L. Semantic Enhanced e-Textbooks: Information Model and Its Application. *Computer Science*. 2015. Vol. 2(6), pp. 213–222.

8. Moskalenko O. I., Didenko O. I. A computer tool for training pilots' listening skills in aviation English. *Information Technologies and Learning Tools*. 2018. Vol. 67. №5. pp. 187–198.

9. Осадчий В. В., Осадча К. П. Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.: *Інформаційні технології і засоби навчання*: матер. електрон. наук. фах. вид. Київ, 2015. Т. 48. №4. С 47–57.

10. Ківалов С. В. Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі в галузі права. *Актуальні проблеми політики*. Одеса: Фенікс, 2019. Вип. 64. С 6–20.

11. Троцько А. В., Короткова Ю. М., Ромашенко В. Є. Використання загальнодоступних мультимедійних онлайн-сервісів і мобільних застосунків у підготовці майбутніх правоохоронців. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. Т. 86. № 6. С. 224–243.

12. Кириченко А. Г. Мовні особливості англійського авіаційного радіотелефонного дискурсу. *Вісник Львівського університету*. Серія: Іноземні мови. 2013. Вип. 21. С. 63–68.

13. Семчук С. І., Скрипник Н. І., Семчук Б. І. Структурно-процесуальна модель формування інформаційно-

комунікаційної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Т. 67. № 5. С. 13–30.

14. Шевченко В. П. Мистецтво комп'ютерної презентації. URL: www.unicyb.kiev.ua

15. Полонська Т. К. Портфоліо як складова системи моніторингу освітніх досягнень учнів основної школи. *Педагогіка і психологія*. 2009. Вип 3. С. 99–110.

References

1. Pro Osnovni zasady rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini na 2007-2015 roky. URL: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>] (in Ukrainian)

2. Pro Natsionalnu prohramu informatyzatsii: zakon Ukrainy. [On the National Informatization Program: Law of Ukraine]. URL: [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98>] (in Ukrainian)

3. Vorotnykova, I. P. (2019) Dosvid vykorystannia e-pidruchnykyv i elektronnykh zasobiv navchalnoho pryznachennia v umovakh tsyfrovizatsii zahalnoi serednoi osvity Ukrainy. [Experience in using e-textbooks and electronic educational tools in the digitalization of Ukraine's secondary education]. *Informatsiini tekhnologii v osviti*. T.71 № 3, pp. 23-39. (in Ukrainian)

4. Balendr A., Komarnytska O., Bloschynskyi I., and Didenko O., (2018) [Information and Communication Technologies in the Foreign Languages of the Border Guards in the European Union Countries] *Information technologies and learning tools*, 67 (5), pp. 56-71. [Online]. Available: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2305/1400/>. (in English)

5. Dioritsa, S. G, Toroptsov, V. S., Ivashko, L. M. (2012) Innovatsyonnye informatsyonno-kommunikatsyonnye tekhnologii obespecheniya kachestva vysshogo ekonomycheskoho obrazovanya. [Innovative Information and Communication Technologies for Quality Assurance in Higher Economic Education]. *Monohrafiya*. Odessa, 231 p. (in Russian)

6. Spirin, O. M., Luparenko, L. A, Novytsky, O.V. (2017) Protsedura vprovadzhennia elektronnoho naukovoho zhurnalu z vykorystanniam prohramnoi

platformy Open Journal Systems. [The Procedure for Implementing an Electronic Scientific Journal using Open Journal Systems Software Platform]. *Informatsiini tekhnologii v osviti*. T.32 № 3, pp. 40-60. (in Ukrainian)

7. Zhang, J., Zhang, L., (2015) Semantic Enhanced e-Textbooks: Information Model and Its Application. *Computer Science*, Vol. 2 № 6, 213-222. (in English)

8. Moskalenko, O. I., Didenko, O.I. (2018). A computer tool for training pilots' listening skills in aviation English. *Information Technologies and Learning Tools*. Vol. 67. №5. pp. 187–198. (in English)

9. Osadchyi, V. V., Osadcha K. P. (2015) Suchasni realii i tendentsii rozvytku informatsiino-komunikatsiinykh tekhnologii v osviti [Modern realities and trends in the development of information and communication technologies in education]: *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia: mater. elektron. nauk. fakh. vyd. Kyiv*, T. 48. №4. S 47–57. (in Ukrainian)

10. Kivalov, S. V. (2019) Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v osvitnomu protsesi v haluzi prava [Information and communication technologies in the educational process in the industry of law]. *Aktualni problemy polityky*. Odesa: Feniks, Vyp. 64. S 6–20. (in Ukrainian)

11. Trotsko, A. V., Korotkova Iu. M., Romashenko V. Ie. (2021) Vykorystannia zahalnodostupnykh multymediinykh onlainservisiv i mobilnykh zastosunkiv u pidhotovtsi maibutnykh pravookhorontsiv [Selection of globally accessible multimedia online services and mobile downloads in the preparation of future law officers]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*. T. 86. № 6. S. 224–243. (in Ukrainian)

12. Kyrychenko, A. H. (2013) Movni osoblyvosti anhliiskoho aviatsiinoho radiotelefonnoho dyskursu. [Linguistic features of English aviation radiotelephone discourse] *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Inozemni movy*. Lviv. Vyp. 21, 63 -68. (in Ukrainian)

13. Semchuk, S. I., Skrypnyk N. I., Semchuk B. I. (2018) Strukturno-protsesualna model formuvannia informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv doshkilnoi osvity [Structural and procedural model of formation

of information and communication competence of future preschool education]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. T. 67. № 5. S. 13–30. (in Ukrainian)

14. Shevchenko, V. P. *Mystetstvo kompiuternoї prezentatsii*. [The art of computer presentation] URL: www.unicyb.kiev.ua (in Ukrainian)

15. Polonska, T. K. (2009) *Portfolio yak skladova systemy monitorynhu osvitynikh dosiahnen uchniv osnovnoi shkoly*. [Portfolio as a component of the system of monitoring the educational achievements of primary school students] *Pedahohika i psykholohiia*. Vyp 3, 99–110. (in Ukrainian)

Abstract. *It was indicated that the development of society is characterized with the strong influence of information and communication technologies, which penetrates into all spheres of human activity, ensures the spread of information flows in society and forms a global information space. Computerization of education is an integral and important part of these processes. It is accompanied by significant changes in pedagogical theory and practice of the educational process, associated with adjustments to the content of learning technologies, which must be adequate to modern technical capabilities and promote harmonious entry of students into the information society.*

Purpose. *Computer technology is designed to become an integral part of a holistic educational process, to significantly increase its efficiency. The level of computerization together with the staffing and methodological support of the educational process is a crucial indicator of assessing the capacity of higher education institutions.*

Results. *The effectiveness of the use of new information technologies in the classroom is due to the following factors: a variety of forms of information presentation; high degree of clarity; ability to simulate various objects and processes with the help of a computer; exemption from routine work, which distracts from the assimilation of the main content; the possibility of organizing collective and individual research work; the ability to differentiate the work of students depending on the level of training, cognitive interests, etc., using modern information technology; the ability to organize computer operational control and assistance from the teacher; computer capabilities allow the student to actively participate in the learning process. The concept of «information and communication technologies» integrates the semantics of the term «communication» and involves the process of communication, exchange of thoughts, knowledge, feelings, patterns of behavior, and joint activities of communication participants, during which a common view, events and environment.*

Key words: *English language training, information and communication technologies, multimedia tools, educational process, aviation specialist.*